

Studies. 2024. Вип. 4. С. 124–129. doi: <https://doi.org/10.32782/facs-2024-4-17>

3. АРТ-студія «П'ятерня»: веб сайт. URL: <http://555art.org.ua/> (дата звернення: 14.04.2025).

4. Палітра. Тетяна Мялковська. Художниця, керівник арт-студії «П'ятерня»: веб-сайт. URL: <http://555art.org.ua/https://www.youtube.com/> (дата звернення: 10.04.2025).

5. Луцькі діти намалювали «завтра» кольором сонця: веб-сайт. URL: <http://mediaavers.com/kultura/mistecztvo/> (дата звернення: 10.04.2025).

6. У Луцьку продаватимуть картини, щоб зібрати гроші для онкохворих дітей: веб-сайт. URL: <http://vidomosti-ua.com/newspaper/> (дата звернення: 14.04.2025).

7. Шишко Л. Луцька арт-студія «П'ятерня» відкрила філіал у Хелмі: веб-сайт. URL: <http://vidomosti-ua.com/newspaper/41995> (дата звернення: 10.04.2025).

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-500-9-14>

МОРАЛЬНО-ЕТИЧНІ І СОЦІОКУЛЬТУРНІ ОСОБЛИВОСТІ УКРАЇНСЬКОЇ МЕНТАЛЬНОСТІ

Тігор Д. І.

*студент І курсу магістратури факультету культури та мистецтв
Волинський національний університет імені Лесі Українки*

Шостак В. М.

*кандидат історичних наук, доцент,
доцент кафедри культурології
Волинський національний університет імені Лесі Українки
м. Луцьк, Україна*

Риси ментальності українського народу цілком відповідали красі рідної землі. Краса українських земель завжди викликала захоплення й оспівувалася. Україна здавна була щедро обдарована родючими землями, яких завжди вистачало з надлишком. Це унікальне природне багатство позбавило мешканців необхідності боротися за ресурси, формуючи ментальність, вільну від агресії. У таких умовах люди ставали доброзичливими, щирими та відкритими, але водночас – найвими, довірливими й схильними до зовнішніх впливів [4, с. 132-133].

Споконвіку жителі території України були селянами, тому архетип землі є ключовим для української ментальності. Землеробство й скотарство стали основою життя праслов'ян, слов'янських племен, жителів Київської Русі та їхніх нащадків. Селянство – це не тільки працьовитість і хазайновитість, а й впертість, розсудливість і недовіра до всього нового. Діяльність в сільськогосподарських суспільствах зосереджена не на пошуках нового, а на збереженні того, що існує. Саме завдяки консервативності український народ зміг вижити і зберегти свою, мову, традиції та власний погляд на життя

В архетипах українського менталітету міцно засіла парадигма давньогрецької демократії. На відміну від європейців, українці постійно схилилися до демократичних форм правління. Спочатку це було у віче в Київській Русі. Після розпаду Київської Русі Україна пішла шляхом козацької демократії. Українська демократичність знайшла відображення у першій конституції Пилипа Орлика. Цей документ, заснований на козацькому праві та раціональній думці доби Просвітництва, на десятиліття випередив французьку «Декларацію прав людини» та американську «Декларацію незалежності».

Українці вважають себе невинуватими індивідуалістами. У невеликих хуторах, віддалених від центрів цивілізації, вони були змушені покладатися тільки на себе. Принцип «сам собі господар» став життєвим кредо. Попри те, що індивідуалізм є одним із базових архетипів європейської ментальності, західні демократії досягли значного прогресу: їхні політики змушені дбати не лише про себе. А в історії України лідери здебільшого турбувалися лише про власні інтереси [2].

Століття боротьби не за добробут, а за виживання, бідність, поневолення – усе це сформувало комплекс другорядності. Відчуття меншовартості сформувалося в українців не лише через політику царського та радянського режимів. Впродовж століть головною турботою українців було не як краще прожити, а як взагалі вижити. Бідняк людиною впевненою в собі бути не може. Він відчуває страх і постійне самокопання та інші прояви комплексу меншовартості [4, с. 237]. Непослідовність українців має глибокі історичні корені. Українці часто прагнули «служити двом панам», що було необхідністю в умовах постійних завоювань і змін у владі. Це виражається в здатності бути гнучкими в різних ситуаціях, адаптуватися до змін і зберігати свої інтереси.

Україна – це держава з провінційним характером, і її розташування «в центрі Європи» не змінює цього факту, оскільки провінційність не визначається географією. Це насамперед питання культури, темпу життя і мислення. Помірності способу життя українців значною мірою сприяли м'який клімат, середні розміри території та відсутність можливості до швидкого збагачення. Українець живе так, як живе, уникаючи крайнощів. Повагу викликали ті, кого можна було б назвати

середнім класом – люди, які поєднували достаток і розсудливість. Замість активного реагування, українець уникає вибору, довго зважуючи й аналізуючи, лише щоб уникнути прийняття рішення. Урешті-решт, він часто потрапляє в глухий кут і змушений змиритися з невдачею [3, с. 59].

Таке мислення створює виклики у відносинах із сучасним світом. Українська пасивність, інтровертивність та прагнення до ізоляції часто перетворюються на нейтральність і ухиляння від участі у глобальних процесах. Консервативність, небажання ризикувати й закритість стають перешкодами для розвитку як окремої людини, так і країни в цілому. У такій ситуації Україна ризикує залишатися на периферії європейського життя, обмеженою в можливостях інтеграції та розвитку.

В Україні дуже мало людей, готових узяти на себе особисту відповідальність, що частково пояснює відсутність реальних економічних реформ за роки незалежності. Ні влада, ні багатопартійна опозиція не поспішають пропонувати плани розвитку суспільства, зосереджуючись радше на власному піарі, ніж на реальних змінах. Повільність і надмірна обережність нерідко породжують бездіяльність та прагнення уникати активної участі [1]. Україна не знає лідерів-руйнівників чи агресорів, але їй бракує сильних творців і реформаторів. Українське прагнення до колективного керівництва це, з одного боку, «свято» демократії. Але з другого – ефективний засіб відходу від особистої відповідальності.

Українська ментальність у XXI столітті зазнала істотних змін. На зміну байдужості до дій влади, корумпованості суспільства, відсутності реального забезпечення громадянських прав, прийшло усвідомлення відповідальності за власне життя і майбутнє своєї країни. З'явилося розуміння необхідності перенесення європейських цінностей та моральних імперативів у світогляд сучасного українського суспільства. Поворотним моментом стала Помаранчева революція. У ситуації, яка могла перерости в національну катастрофу, українці продемонстрували рішучість, непокору, відкритість і толерантність.

У 2013 році народ України повстав у «Революцію гідності» проти злочинного режиму Януковича, за оновлення влади, та європейський вектор розвитку держави, сподіваючись на позитивні трансформаційні процеси в країні. Ключові риси ментальності українського народу (духовність, інтровертність, емоційність, волелюбність, емоційність), який, долаючи прояви тоталітарного політичного режиму, шукав, утверджував й демонстрував свою унікальність, щоб відстояти право на існування, отримали нове змістовне заповнення. Сьогодні українці переосмислюють свою позицію у світі й відкрито заявляють про власне бачення майбутнього, відстоюючи ідею побудови сильної держави як на національному, так і на міжнародному рівнях [4, с. 381].

Література:

1. Артюшенко, О. Сучасні риси української ментальності. *Нова парадигма*. 2014. Вип. 2. С. 135-142. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/Nopa_2014_120_15.pdf
2. Ємельянова, І. А. «Соціально-історичні аспекти формування української ментальності.» Наукові праці [Чорноморського державного університету імені Петра Могили]. Сер.: Соціологія 84, Вип. 71. 2008. С. 58-61. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/Npchdusoc_2008_84_71_11.pdf
3. Проблеми теорії ментальності : проект «Наукова книга» / Нац. акад. наук України, Ін-т філософії ім. Г. С. Сковороди ; відп. ред. М. В. Попович. Київ : Наукова думка, 2006. 403 с.
4. Стражний. О. С. Український менталітет : ілюзії, міфи, реальність. Київ: Книга, 2008. 366 с. URL: https://library.udpu.edu.ua/library_files/423267.pdf

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-500-9-15>

ІННОВАЦІЙНІ МОДЕЛІ ДЕРЖАВНОЇ КУЛЬТУРНОЇ ПОЛІТИКИ: МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД

Шостак В. М.

*кандидат історичних наук, доцент,
доцент кафедри культурології*

Волинський національний університет імені Лесі Українки

Ковч О. І.

*студент I курсу магістратури факультету культури та мистецтв
Волинський національний університет імені Лесі Українки
м. Луцьк, Україна*

У світлі сучасних викликів та змін у сфері культури, виникає необхідність у розгляді інноваційних підходів та моделей державної культурної політики на міжнародному рівні. Зростання глобалізації та взаємодії між національними культурами вимагає пошуку новаторських методів управління культурними процесами.

Програма «Культура–2000», запропонована Європейською Комісією у травні 1998 року на період 2000–2004 роки і подовжена на 2005–2006 роки, а також програма «Культура» на 2007–2013 роки, мали за мету